

Forfatter: ?

Titel: Svar til Forfatteren af Paamindelserne til dem, som ville dømmе om Forordningen af 20. Febr. 1771. Hoveriet angaaende, indrykte i Magazinet for Patriotiske Skribentere, No. 84. 1771.

Citation: ?: "Svar til Forfatteren af Paamindelserne til dem, som ville dømmе om Forordningen af 20. Febr. 1771. Hoveriet angaaende, indrykte i Magazinet for Patriotiske Skribentere, No. 84. 1771.", i ?: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 6*, F.C. Godiche, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_006-shoot-workid1_006_004.pdf (tilgået 09. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 6

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

Svar til Forfatteren af

 Paamindelserne

 til dem, som ville dømmе

 om

 Forordningen af 20 Febr. 1771.

 Hoveriet angaaende,

 indrykte i

 Magazinet for Patriotiske Skribentere,

 No. 84. 1771.

 Kiøbenhavn, 1772.

 Trykt udi det Kongelige Universitets Bogtrykkerie hos A. H. Godiches Efterleverske ved F. C. Godiche.

2

3

 Disse Paamindelser, saa lidet Rum de indtage, indbefatte saa mange urigtige Sætninger, at man ikke har kunnet lade dem hengaae ubesvarede.

 1.) Allerførst bruger Forfatteren sine Ordens-Brødrer, jeg mener, disse Tidens Ekonomisters almindelige Konstgreb, og indflyer til saadanne almindelige Sandheder, som ingen modsiger eller har modsagt. Han lærer os, at hverken et Beest, eller et Menneske bør paalægges større Byrde, end det kan bære. Dette lærer sig selv; Men da Forfatteren vil have dette

4

 4

 Hentydet paa en Hoveri-Bonde, som han altsaa sætter i Klasse med de umælende Dyr; Saa er Anvendelsen ganske urigtig. Et Beest skal tage mod den Byrde, man slænger derpaa; Man ræsonnerer ei med Beestet derom; Men, saaledes forholder det sig ikke med en Bonde; Ham skal man først adspørge, om han vil eller ikke. Vil han ikke, er ingen Proprietær i Stand til, at paalægge ham nogen Byrde, liden eller stor. Derimod, har han samtykt til Byrden, gaaer det ham, som andre: Han faaer at bære den; Men, dersom han ikke kan, gaaer det fremdeles ham, som andre i lige Fald; Han gaaer til agters, og saavel han, som hosbonden, der har kontraheret med ham, tår Skade. Saaledes er tilgaaet hidtil, og saaledes vil det fremdeles tilgaae. Men, siger Forfatteren vel (og dette er vore Ekonomisters fælles Sprog.) En Bonde forstaaer sig ikke paa, hvad han kan bære, eller ikke; Han indseer ikke, quid valeant humeri, quid ferre possent; Derfor maae Staten, som for en Umyndig, sørge for ham; Men saaledes sætter jo Forfatteren en Bonde endog under de umælende Dyr, thi endog disse vide at maale deres Kræfter. Den

5

 5

 unge Stork skal ikke forlade Redet, før han er forsikret, Vingerne ville staae ham bi. En Hund skal ikke begynde at springe over det Plankverk, som han kan regne sig til, er ham for høi, m. m. Dette viser altsaa ikke andet, end at Forfatteren ikke kiender Verden, ikke kiender Bonden. For min Deel er jeg, saavidt skiønnes af disse Paamindelser, saavel som af Skriftet om Frihed og Eiendom for Bonden, forsikret, at de

fleste Bønder ere i Stand til at narre denne Forfatter op i Skiæget, omhan har Lyst og Leilighed til at inklade sig med dem. Desuden, er der vel nogen Proprietær saa ufornuftig, at han skulde forlange, Bonden skulde bære større Byrde, end han kunde? Til hvad Nytte denne Ufornuft? Kommer noget deraf ud? Bliver Bonden derved stærkere? Og kan en Proprietær, med den største Begierlighed, formaae umulige Ting iverksatte? Nei, en Proprietær og ethvert fornuftigt Menneske seer nok derhen, at han ikke betroer sine Huse og Eiendomme, eller i Almindelighed sit Gods og sine Vare hen paa andre Vilkor, end mulige og rimelige, thi, hvis ikke tår han jo Skade, og ingenlunde Fordeel. Af saadanne urigtige Præmisses fremfører Forfatteren.

6

6

2.) Denne urigtige Konklusion, at G.L.V.C. ved at bestemme Hoveriet, burde ikke see saa meget paa Proprietærens Commodum, som Bondens Incommodum. Jeg siger urigtige Præmisses; Thi Argumentet er dog vel dette. Paa et Fæ bør ikke lægges større Byrde, end det kan bære: Bonden er et Fæ, der ikke kan Maale sine Kræfter, ikke heller maa: Og Proprietæren er saa ubillig, at han vil læsse mere paa Bonden, end han kan bære, skjønt han med fuldkommen Vished forud seer, at, om saa skeer, gaaer det ud over ham selv; Ergo. Er dette ikke en herlig Forklaring, og hvad Under, at Konklusionen blev, som den er. I dets Sted argumenterer ethvert billigt og upartisk Menneske saaledes. Proprietæren er ligesaavel en Kongelig Undersaat, som Bonden; Har ligesaa stor og endnu større Byrde og Ansvar. Er ligesaa ægte et alles vores fælles Faders Barn. De ere ligesaa Slaver, ligesaa frie Statens Lemmer, som Bønderne; Følgelig bør de være ligesaa nær til Beskiærmelse og Handthævelse udi sine Rettigheder; Følgelig bør sees ligemeget paa enhvers Commodum og Incommodum, som for enhver man beforders

7

7 og afhielpes, saavidt mueligt, og saavidt kan bestaae med Lovene, og med de Rettigheder, som ved Lovene for enhver ere forhvervede. Fremdeles siger Forfatteren

3.) Hoveriet maatte lempes efter Bondens Kræfter. Ja, saaledes har det altid været; Og jeg siger endnu eengang, at ingen i Verden kan, skjønt være saa urimelig at forlange, dog ikke naae hos Bonden, hvad der overgaar hans Kræfter. Men, hvorledes faar man Bondens Kræfter afveiede. Forfatteren siger: Her er ingen anden Maalestok, end Hartkornet. Jo her er. Men ikke desmindre, hvorledes staaer det til med denne Maalestok? Forfatteren siger selv, at den er ufuldkommen. Han siger vel og derhos, at der er tænkt paa, ved Local-Undersøgelser og derpaa grundede Hoveriets Modificationer at afhielpe denne Ufuldkommenhed. Men, hvorledes stikker dette af? Hvad kan det hielpe, at der er tænkt paa Undersøgelser, og paa Maalestokkens Ufuldkommenhed, naar ikke desmindre dermed, saa urigtig den endog er, er maalt. Desuden, hvad vil denne Local-Undersøgelse sige; Skal

8

8 dette være en ny Landmaalning? Ja, en ny Landmaalning! Og dette er det sidste Skridt, som kan gøres til Landvæsenets totale Ruin og Forfald; Og, hvo skulde gjøre disse locale Undersøgelser? Hvo skulde foretage denne ny Landmaalning? Mennesker: Men det er jo og Mennesker, der have gjort den nærværende; Følgelig vil den, ligesom denne, og ligesom alle menneskelige Gierninger, fremdeles blive ufuldkommen. Ja, godt og vel, om den nogensinde træffer saa ligelig og god, som den nu er. Man betænke kuns, hvor mange Mennesker der skal bruges til denne Forretning. Alle disse, fra den Høyeste til den Laveste, maatte, naar Landmaalningen skulde blive fuldkommen, i høieste Grad besidde Indsigt, Redelighed og Upartiskhed. Og, endda kunde det feile, da man har ondt ved, at veie endog 2 Pund Bly akkurat fra hinanden. Men at faae saa mange Mennesker af disse Egenskaber samlede, kan nogen, der kiender det mindste til Verden, formode det? Ja, lad være, Landmaalningen i Dag blev leveret ligelig fra Haanden, og kunde blive det; Saa er det dog i Morgen forbi. Her skeer idelig Forandringer; Deels ved Men-

9

9

neskenes stundom Flid, stundom Efterladenhed; Deels ved Hændelser, som Mennesker ikke kunne afvende. Ved en Aae ligge skønne Enge; Hist og her komme Aabninger ved Foden af høie Hede-Brinker, som hist og her støde til Aaen. Der faaer Vandet strax et u-udtømmeligt Forraad af Sand, nu og da at overskylle og forringe Engene med. Vind og Væir kan ved det samme Middel endnu være tilrede, ja, undertiden ganske ubrugbar gjøre den bedste Eng. m. m. Derimod, hør engang nogle af de Uleiligheder, en ny Landmaalning vilde drage efter sig. Her er et Kiær, en Mose, et Morads, en Hede, en Udørken; Det har Eieren med megen Bekostning udgravet, tørret, jevnet, opfyldt, opbrudt, dynget og dyrket; Og saaledes mangen gang dyre nok betalt denne Eiendom; Men han har trøstet sig ved, at denne var og den eneste Byrde, Han havde det paa: Nu faaer han at vide, han anden gang skal betale Eiendommen, den bliver maalt, taxeret og matrikuleret. Han og hans Naboer med, som seer dette, lader saadanne Historier beroe til en anden gang; De skytte ikke om at betale en Ting to gange; De vide ikke, hvor

10

✂ 10

✂ snart det samme, kan ramme dem igjen. De lade Mose blive Mose, og Kiær Kiær. Og dette er da ikke det største Onde, eller den største Ulejlighed, som deraf vilde flyde. Alt Hartkorn er ei lige godt; Undertiden forholder det sig til hinanden, som 1 til 3. Enhver Kiøber seer derfor, ikke alleneste pan Hartkornets Størrelse, men endog Gyldighed i Forhold efter Eiendommen og dennes Beliggenhed. Det er altsaa ikke rart, at en Gaard (Bonde- eller Herregaard) kan koste 2 à 3 gange saa meget, som en anden af lige Hartkorn; Hvorfor? For Eiendommen er her, men Hartkornet, med deraf flydende Udgivter, ikke. Naar nu disse tvende Gaarde bleve efter rigtig Forhold af sin Eiendom paa ny taxerede og matrikulerede; Og den som var kiøbt til en ringe Pris, følgelig blev nedsat i Taxeringen, med deraf hængende Skatter; Den anden derimod ligesaameget og maaskee mere forhøiet, var dette ikke at give Eierne, den ene, en Tin-Dose for en Guld-Dose, og den anden tvertimod; Og var det ikke det samme, som uden nogen Fortieneste at fordobble den enes Formue, og uden nogen Forbrydelse at forringe den andens, og maaskee sætte ham i

11

✂ 11

✂ en ulyksalig Armod's Tilstand; Thi lader os sætte, at den lavtskattede Gaard var dyre betalt, som den altid er; Og at Eierne sidder i Giæld for mere end den halve Kiøbeskilling, der og gjerne har Sted. Saa blev der jo slet intet tilbage for ham. Hans Giældnere indsaae Gaardens Forringelse ved Taxeringens Forhøjelse; De vovede ikke længer Pengene derudi; Enhver tog sit. For Eierne blev da intet. Hvilken Ubillighed, ja, hvilken himmelraabende Synd! Hvad er det derimod, som kunde vindes ved en ny Landmaalnirig? Mere Li elighed, om end Taxeringen blev ligeligere; Nei, vist ikke: En Gaard er høit skattet, derfor er den ringe betalt, derfor gjorde Bonden mindre Hoveri, gav mindre Indfæstning og Landgilde. En anden er lavt skattet, derfor er den dyre betalt; Derfor gjorde Bonden mere Hoveri, gav høiere Landgilde og Indfæstning; Her have vi Jevningen. Eierne eller Bonden vidste, eller kunne have vidst Omstændighederne, før han kiøbte eller fæstede. Enhver har og bør have det, ligesom han har lavet det for sig. Her have vi Billigheden. Kunde Staten vinde noget? Ikke heller, dersom Taxe-

12

✂ 12 ringen med deraf flydende Skatter alleneste skulde forflyttes fra en til anden; Og Totalen over der hele Land være og blive den samme. Men skulde alt, hvad der siden sidste Landmaalning er bragt i Brug ved Rydning, Bryden og Grøben m. m. tillige taxeres, er det en anden Sag; Men hvo seer ikke, at dette var at belægge de Flittige og Vinskibelige med Mulct, som de Dorske og Efterladene bleve frie for. Desuden, er her nogen Penge i Landet, saa kan Staten jo sagte komme til dem, uden at rykke nogen i sær op med Rode; Og foruden saa exemplariter, som mældt, at straffe Vinskibelighed. Nu, de omtalte Hoveriets Modifikationer, som det lader til vi endnu maae vente, hvad vil de sige? Gode Gud! Er det endnu ikke afgjort, hvad man skal være, eller ikke være? Skal man endnu længer leve i Uvished og Usikkerhed paa sin Eiendom, sin Rettighed og sin Formue? Ach, at man dog eengang vidste med fuld Vished og Sikkerhed, hvorledes man sidder deri, oa, hvorefter man kan gjøre sin Regning! Saa længe dette er uvist, kan man jo hverken kiøbe eller sælge, eller tage sig noget fore! Jeg har sagt, at her

13

✂ 13

✂ er en anden Maalestok end Hartkornet, hvorefter en Bondes Kræfter kan og bør afveies; Og hvorefter de hidtil har været afveiede; Og det er Eiendommen; Dens Egenskab og Forhold mod Hartkornet, saavelsom og dens Beliggenhed; Og det ikke alleneste Bondegaardene, som gjør, men endog Hovedgaardene, som nyder Hoveriet. Tvende Herregaarde, hver paa 20 Tdr. Hartkorn, kan være lige gode paa Eiendom i Forhold efter Hartkornet; Men den enes Eiendom, Ager, Eng, Brændsel-Biering, m. m., kan ligge saa ubeleilig, saavidt adspred, og forresten, frem for den andens, være saaledes beskaffen, at 120 Tdr. Hartkorn Bøndergoeds kan have besværligere ved at drive hin, end 60 Tdr. denne. Ligeledes forholder det sig med Bøndergaardene. Af tvende lige store og lige gode paa Hartkorn, og lige nær ved Hovedgaa den beliggende, kan den ene, formedelst samme Aarsag, lettere drive sin Gaard, og tillige sit Hoveri, end den anden sin Gaard allene. Naar nu Forskiel paa Hartkorn i Forhold efter Eiendom tillige støder til; Hvor langt er det da ikke fra, at Forfatterens Beregning om det Forhold der maa være imel-

14

✂ 14

✂ lem det Hoverigjørende Goeds og Hovedgaarden, nemlig som mellem 1 og 6, overalt kan Holde Stik. Denne Forskiel, som der er ikke alleneste paa Hartkorn og Hartkorn af ulige Gyldighed, men endog paa lige

godt Hartkorn formedelst Eiendommens Beliggenhed, er det, som kan gjøre, og ventelig mangededs har gjort, at Hoveriet i de efter Forordningen af 6 Maj 1769. indkomne Hoveri-Reglementer have, som Forfatteren siger, varieret fra enkelt til firefold. Hvad bliver nu Slutningen: Forfatteren siger selv, at den brugte Maalestok er ufuldkommen, og at her desuden behøves LocalUndersøgning, for derefter at modificere Hoveriet. Dette løber jo derpaa ud, at det samme, som før Forordningen af 20 Febr. har været hrugt, til at jevne Hoveriet, eller til Bondens Kræfter at afveie, skal bruges herefter, nemlig Local-Undersøgning; Thi just derefter er det, enhver Hosbond hidtil har jevnet og indrettet Hoveriet; Og som ingen anden er i Stand til at kunne gjøre. Thi, at Regieringen, eller et Kollegium i Kiøbenhavn nogensinde kan lære, at kiende det hele Rige saa nøie og saa omstændelig i alle dets Vraer og Vinkler, som enhver

15

☒ 15

☒ Eier i sær, der boer paa Stedet, og seer ikke med andres, men egne Øine, er aldeles umuligt. I denne Henseende tilstaaer jeg gierne, at G. L. V. C. ikke kunde bruge anden Maalestok end Hartkornet. Men haardt er det dog for enhver, derved at see sig betaget de Rettigheder, som Loven, hans Skiøder og Adkomster ellers gave ham. Vi maae videre følge vor Forfatter, han siger

☒ 4.) Dersom et Maal paa Tiden og Hænderne bestemmes, saa bestemmes og Gierningen. Denne Sætning er ganske urigtig, med mindre man har Magt, med mindre man har en Kommando Dragoner ved Haanden, til at sætte Hænderne i Gang. Men som man ikke det har, saa er der 1000 gange bedre, naar Gierningen er bestemt; Thi saa behøves ikke andet Sverdslag, ingen anden Driver. Man betænke kuns, hvad vil en Ladefoged med 2 Arme udrette, kan han med dem tvinge 200. Desuden kan han ikke være allesteds. Saasnart han vender nogle Ryggen; Saasnart han er kuns en Snees Agere fra et Parti, saa kunne de jo loie og sludde, saa

16

☒ 16

☒ meget de ville. Jeg veed vel, man kan klage. Men hvor vanskeligt og vidtløftigt er det ikke, at bevise Forsømmelse og Skiødesløshed; Og, naar det end lod sig bevise, hvorfra tages Vid- nerne? Skal en Ladefoged altid have tvende Vitterligheds Mænd med sig; Og dette kunde dog ikke forslaae; Thi disse to Vidner kunde ikke heller være allesteds; Ja, om man end var forsynet med Vidner? Hvor vidtløftigt seer det ikke ud med Tingsvidners Førelse i disse Tider, da saa mange Sager og Processer samles til; Og saa mange Jurisdiksioner eller Herreder ere sammenlagte; Og Rettens Betiente dog ikke ville sidde i Retten uden een Dag, eller rettere en halv Dag ad gangen, da Hen-og Hjemreisen medtager den halve Dag; Og naar nu Tingsvidnet endelig var ført; Hvor vidtløftigt ikke med Klagen. Inden alt dette kunde blive afgjort, blev der mere end Tid nok for Høet og Kornet at raadne op. Ja, kommer en Procurator, udrustet Med Beneficium paupertatis paa Bøndernes Side, i Spillet med, er det en lang Leeg, der kan vare en 5 á 6 Aar. Det var derfor at ynske, det maatte have været en Hosbond tilladt, selv at bestemme Arbeidet,

17

☒ 17

☒ det i Forordningen er ubestemt, og, saa ofte Bestemmelse kunde have Sted; Men, som Forordningen ikke taler derom, saa siger Bonden Nei, naar man det vil forsøge; Et klart Beviis paa, at han ikke har i Sinde at stræbe, thi, hvis han det havde, var han selv ligesaa vel tient dermed. Men, man kunde maaskee ikke tillade en Hosbond at bruge deslige Bestemmelser, thi han kunde paastaae ubillige Ting. Men, saa kunde jo Upartiske Mænd skiønne derom. Det er ellers besynderligt, hvorfor vore økonomiske Skribentere ikke troe Hosbonden til det ringeste Godt, da dog Hosbondens Velfærd beroer paa, at Bonden trives og staaer sig vel; Og da dog Hosbonden skal være ved Billighed, han er sindet dertil eller ikke, med mindre han vil see sine Bøndergaarde staae ledige og øde. Kunde man ikke gjøre sig den Slutning, at der ikke maa være meget godt ved disse Ekonomister selv; Og at de saaledes, ved at føle i sin egen Barm, dømme andre efter sit eget Sindelaug. Jeg har og kiendt perfonligen nogle af vore Tidens Patrioter og Menneske-Venner; Og lagt

18

☒ 18

☒ Mærke til, at det just har været saadanne, om hvilke man siger, at der ikke er en god Seene i dem.

☒ 5.) Hosbonden maa anvende den Tieneste, som i Forordningen er ham til staaet, til hvad Slags Gierning han bedst er tient med, naar der kuns er af de Gierninger, en Bonde har Evne til. Ja, maatte han det, vardet endda godt, men det maa han jo ikke. Forordningen siger jo, at de, som ingen Auling bruge, maae ei tilsige Bonden i Pløie, Sæde-og Høste-Tiden; Det er at sige: Fra Medio Martii til den 8 Juni, og fra den 23 Juni til

Mortensdag og derefter. Thi midt i Martius begynde nogle at saae Haure; Og i den første Uge i JuniiMaaned er der nogle, der endnu saae Boghvede. Paa Høe-Høsten begynde nogle endog før St. Hanses, og ikke dermed ende, før Korn-Høsten begynder. Undertiden bliver en 8 Dages Slip derimellem, men er ikke noget at gjøre Regning paa. Inden Korn-Høsten er til Ende, begynde de fleste at pløie til Rug,

19

✂ 19

✂ hvormed nogle ikke komme til Ende, før Mor: tensdag og derefter. Som der altsaa i al den Tid, nemlig fra Medio Martii til Mortensdag, en eller anden Bonde pløiet til Haure, eller

✂ til Byg, eller til Boghvede, som altsammen løber i hinanden; Eller og høster Høe, eller Korn, eller pløier til Rug, der og alt løber i hinanden; Saa bliver der jo ingen synderlig

✂ Tid tilbage for deslige Hosbonder, uden den paa hvilken intet kan foretages, nemlig Vinteren. Nu Proprietærer eller de Hosbonder, der bruger Bøndernes Tieneste til Hoveri ved en Gaards Drift; De ere jo ligeledes bundne, saa lange Høe- og Korn-Høsten paastaaer, der varer fra St. Hansdag til Mikkelsdag. Thi i all den Tid mane Bøndernes Tieneste jo ikke bruges til andet, end Høsten vedkommende Arbeide; Da dog mangan gang ingen Tid er ledigere for Bonden, end en stor Deel just af denne; Forstaae, naar det falder ind med vandigt Væirligt, der undertiden kan vedholde hele 3 á 4 Uger. Denne er og en af de Poster i Forordningen, der, foruden nogen væsentlig Nytte for Bonden forvolder

20

✂ 20

✂ Hosbonden store og uovervindelige Vanskeligheder.

✂ 6.) Ved en paakommende Tvist om en vis Længde, en Agers Størrelse, er Læsses Tyngde er intet andet Middel, end at maale og veie. Jo her er; Det blotte Øiesyn kan i mange Tilfælde snarere afgjøre Sagen. Hver Bonde kan strax ved Øiesynet skiønne, om et Læs Høe eller Korn i Straaet, eller andre deslige Vare, som ikke veies eller maales, bør ansees for et forsvarligt Bondelæs, eller ei. Det forstaaer sig selv, jo nøiere en Ting kan blive bestemt, desbedre; Ligesom og at Tall, Maal og Vægt hertil er det visseste, naar det kuns uden Tab og Ophold kan lade sig gjøre. Det er altsaa godt at Bei, Ager og Eng bliver opmaalt; Derpaa kan man i Forveien være betænkt. Det er og godt, at saadanne Vare, som sælges og handles efter Tall, Maal og Vægt, derefter til Læsser bestemmes, thi dette forvolder ikke heller nogen Ophold. Følgelig er det og godt, at her bestemmes, hvor mange Tønder Korn, hvor

21

✂ 21

✂ mange Lispund Flæsk, Smør, m. m. skal udgiøre et Læs. Men hvorledes falder det ud, naar Høe korn i Straaet, Jord, Sand, Skuer, Saier, Leer, og hundrede andre Ting skulle veies. Tørv tælges og maales. Nu Tømmer, hvorledes skal man bære sig ad, at veie det. Paa Landet, hvor ingen Anstalt til saadanne Vægter er, var det umuligt, med mindre Bielken, Møllaxelen, Sparren skulde oversaves og veies i smaa Stykker; Men det forlanger Forfatteren dog vel ei. Ved en paakommende Tvist, siger Forfatteren, ligesom dette kunde være noget rart. Nei, mangededs er her Tvist hver Dag, og ved hvert Skrit. Det er ikke nok, at et Læs Høe eller korn veies; Det er lige nært med de følgende; Og hvilken Ophold giver dette ikke, og det paa en Tid, der ingen Ophold taaler. De fleste gange falder det saaledes ud, at man ikke uden 4 á 5 Timer á Dagen kan indage deraf. Af denne korte Tid er ikke meget at spilde. Det er en Ulykke, at de Mænd, som sidde ved Roret, (vore økonomiske Skribentere vil jeg ikke engang tale om) ikke kiende Bonden. Jeg veed meget

22

✂ 22 vel, at Folk af andre Stænder er ikke af bedre Malm; Vi ere alle Vredens Børn. Men, som de have havt bedre Opdragelse, saa have de og mere Forstand og mere Sædelighed. Lade sig og følgelig ikke saaledes eller saa lettelig lede af andre ilde sindede Menneskers Pusten, Hidsen og Sammensyen. Man seer jo, det er saa langt fra, at Skikane og Vrangvillighed ansees af Bonden for noget Ondt og for en Skam, at det tvertimod holdes for en Ære; Og, dersom han paa høire Steder faaer Medhold i sine Skikaner med sin Hosbond, er det en Triumf, der udsynges ved alle Vertskaber og Lejligheder, der opliver andre til ar følge det samme Fodspor.

✂ 7.) Det er et stort Beviis pas Forordningens Billighed og Upartiskhed, at der omtvistes, hvo der meest har vundet eller tabt derved, Proprietæren eller Bonden. Men hvo er det, som herom kan tviste og tvile; Ingen uden dem, der i Landvæsenet have ligesaa liden Indsigt, som Forfatteren; Thi, ellers er dette Tvilsmaal lettelig hævet.

23

☒ 23

☒ Nemlig: Hvor Hartkornet er for højt ansatt i Forhold efter Eiendommen, har Proprietæren vundet. Men Bonden, hvor det Modsatte har Sted. Thi, da hoveriet, som oven nældt, forhen var lignet efter det sidste og ikke efter Hartkorn; Saa er det, at, ligesom Forholdet mellem Hartkorn og Eiendom viger fra hinanden; Ligeledes viger Forholdet mellem forrige og nu gjeldende Hoveri-Ligning.

☒ 8.) Det var nødvendigt snare at foretage den anordnede Hoveri Bestemmelse, for de nærværende Fæste-Bønders skyld, siden de ikke have havt Frihed at kunne beringe sit Hoveri. Man mærker her Forfatterens Kyndighed i vore Love. Kan da Forfatteren forevise os noget i vore Love, der kunde tvinge en Bonde til at antage et Housted i Fæste; Eller, kan han forevise no-get, der forbyder ham, forinden han fæster, ak betinge sig Hoverier, ligesom bedst kan foreenes; Nei ingenlunde. Deslige Betingelser have altid været enhver uformeeente, og tusinde gange have havt Sted, naar kuns begge Parter

24

☒ 24 derom have været enige. Proprietæren har altid havt ligesaaliden Magt, til herudi at foreskrive Bonden Love, som denne hin. Det er sandt, at Bondekarlen er bunden til Stauns, og ikke uden Tilladelse kan indfæste paa en anden Hosbonds Goeds; men da dette ikke gjelder for Hoveriets, men for Landmilidsens skyld, saa vedkommer dette og slet ikke Hoveriet, der var til længe før dette Baand. Ikke heller følger heraf, at han jo, ved at indfæste paa sin Fødestaun, ikke har kunnet betinge sig Hoveriet, eller og ladet være at fæste et Housted.

☒ Til Slutning kan jeg ikke efterlade at berøre den Trøst, som Forfatteren giver de Proprietærer, som ikke kunne komme ud med det anordnede Hoveri. Han siger: De faar i saa Fald, enten holde egen ploug og Vogn i Gang, eller lade endeel af Hovedmarkerne ligge til Græs, eller forpagte endeel af Avlingen til Bønderne, eller sætte Afbyggere paa endeel af Hovedmarken; Og ligesom undrer sig over, at saa faae Proprietærer have agtet dette, som dog er det som Forordningen

25

☒ 25 af 6 Maj 1769, dens 11te Art. siger. To mænd, dette kunne de meget gjerne have agtet, og meget gjerne, foruden Forfatterens Anviisning, selv have seet og fundet paa; Men da en Proprietær ikke kan bruge nogen af disse Maader, uden at tabe til visse 50 pro 100 og mere af sine aarlige Indkomster; Begriber De da ikke, at dette er saa meget sagt, som: Kan en Proprietær ikke see sin Udkomme, kan han tage en Strikke at hænge sig udi, eller klarere sine Skatter og Udgifter, som den Franske Kiøbmand sin Vexel, med en Pistol for Panden. Begriber De ikke, at en Proprietær har sine Udgifter til Skatter, Afgifter, Renter, Administration og Reparation, hvorudi ingen giver eller vil give ringeste Afslag. Veed De ikke, at tilvisse de halve Proprietærer have intet tiløvers; Og begriber De da ikke lettelig, at de ei kunne taale noget Skaar i Indtægterne, uden at gaae til agters, uden at miste deres Frihed, og uden at leve i en foragtelig og kummerlig Tilstand. Veed De ikke, at saadant Liv er mange haardere end Døden, Ergo; Saadan Uvished og Usikkerhed forvolder mere

26

☒ 26

☒ ondt, end man skulde troe. Det gjør, at mange indeholde, og alt nogen Tid have indeholdt med mange gode og nyttige Indretninger og Forbedringer; At Bemidlede trække Pengene af Jordegoeds, som ved Forordningen og dens Følger, virkelige og indbildte, have tabt saa meget af sin Værdie, hvorved de Proprietærer, som sidde i Gield for den største Deel af Goedsset; saa meget ængstes. Har De slet intet hørt til alt dette? Har De ikke hørt, hvor mangan en Proprietær til Snapsting 1772 er opsagt Penge i Goedsset? Nei, alt dette rører Dem ikke an De føle ikke, hvad der trykker andre. De har ved Deres Snak der, som viist er, og end videre kunde vises, ikke holder Stik saavel i disse Paamindelser, som i Betænkningen, hvorved De vilde forskaffe Bonden det, som ham ikke fattedes, nemlig Frihed og Eiendom, maaskee forhvervet sig Navn af Patriot, og muligen oven i Kiøbet løbet af med noget anseeligt; Hvad kommer Resten Dem ved? Har De skiænket, eller bestræber sig for, at noget skulde skiænkes til Bondestanden, da har det været af andres. Er det skeet i den Hensigt, at det Al-

27

☒ 27

☒ mindeliges Gavn derved skulde befodres; Saa maatte jeg nok spørge, hvormeget har De skiænfer af Deres eget til det Almindelige ? Maaskee, De herudi forsaavidt er undskyldt, at det gaaer Dem, som de fleste af vore Ekonomister, der ere saa formuende, som Kirke-Rotter. Men skulde disses Røst, disses Voter overveie andres? Maatte man ikke snarere formode, at jo større Andeel en Borger havde i Landet, desmere maatte

det være ham om Landets Vel at gjøre. Saaledes tænkte Romerne ved deres Stats Anlægg, og Udfaldet viiste, at de tænkte ikke fejl. Jeg siger, Deres Snak; thi blandt andet veed De vel, hvorpaa det meste af Deres Domme grunder sig. Paa Byerygter, Hieder, Hiader, Slidder Sladder. Men her maae have andre Acter, inden der kan dømmes i en Sag. De maae ikke tage mig denne Erindring ilde op; De kan forresten gjerne være en fornuftig og god Mand; Jeg kan saa meget mindre have noget paa Deres Karakter at sige, som De er mig ubekjendt, saavel af Navn som Person. Men, ligesom en vis Fransk Poet siger: On peut etre bonneté bomme et faire des

28

[X](#) 28

[X](#) Mauvais Vers; Saa maa De være saa from og fornuftig, De vil; Landmand er De dog ikke. De maa derfor ikke undre sig over, det lader urimeligt og latterligt, De vil udgive Lektioner og Kommentarer i den Konst, som De er fremmet udi, og som De aldrig, som man tydelig nok seer, selv har lagt Haand paa.

[X](#) Jylland, den 13 Octobr.

[X](#) 1771.

29

30

31

32